पत्नी चापरेणाग्नीन्परीत्योत्तरस्यानक्ति पूर्ववत् ॥३६॥ पत्नी दक्षिणहविर्धानसमीपादुत्थाय दक्षिणद्वारेण शालां प्रविश्य अपरेऽस्य हविर्धानस्याक्षधुरौ चतुर्गृहीतशेषं दक्षिणहस्तेन गृहीत्वा क्रमेण पराक् देवश्रुतावित्यनेन मन्त्रेण [अनक्ति][1] · पूर्ववच्छब्देनैतत्सर्वं लभ्यते · अनेकपत्नीके एकैव पत्नी अक्षधुराञ्जनं करोति परार्थत्वात् ॥ ॥ तृतीया कण्डिका ॥३॥

हविर्धानाभ्यां प्रवर्त्यमानाभ्यामनुवाचयति ॥१॥ ततोऽध्वर्युः हविर्मानाभ्यामनुब्रूहीत्येवमनुवाचनं होत्रा कारयति ।

त्रिरुक्तायामुद्वृक्षेव वर्तनम् ॥२॥ होत्रा प्रथमायामृचि त्रिरुक्तायां सत्याम् हविर्धानयोरुद्वहणं कृत्वा वर्तनं प्रवर्तनं प्राङ्मयनं कारयेयुः ।

प्राची प्रेतमिति (५.१७) वाचयति ॥३॥ यजमानम् हविर्धानयोः प्रवर्तमानयोः · आपस्तम्बः उद्वृह्लन्तः प्रवर्तयन्तीति · मानवे च उद्वृह्लन्तोऽनुव्रजन्तीति · काठके च त्रिरनूक्तेऽनूद्वृह्लन्तो[2] वर्तयन्तीति · अतो भूमिसंलग्नमेवोद्वहणं कर्तव्यम् यथा भारवशाच्चक्रघर्षणाज्जोऽक्षशब्दो नोत्पद्यते ।

स्वं गोष्ठमिति (५.१७) च खर्जति ॥४॥ अव्यक्तं चक्रघर्षणजं शब्दं कुर्वत्यनसि स्वं गोष्ठमित्यमुं मन्त्रं यजमानं वाचयति · नैमित्तिकमिदम् ततश्च वरुणाचेति कालाङ्कुतिरपि भवति ।

पश्चादुत्तरवेदेस्त्रिषु प्रक्रमेषु मत्या वा नभ्यस्थेऽभिमन्त्रयतेऽत्र रमेथामिति (५.१७) ॥५॥ उत्तमेषु अतीतेषु ते हविर्धाने नभ्ये मध्यफलकाधारस्थे कृत्वा अध्वर्युर्द्वेऽपि अनसी युगपदभिमन्त्रयते अथवा मत्या स्वमतिपरिकल्पिते देशे न त्रिषु प्रक्रमेष्विति नियमः · यादृशानि मालवकेऽनसां चक्राणि त्रिफलकानि तादृशान्यङ्गीकृत्येदमुक्तम् मध्यमं चक्रस्य फलकं नभ्यम् नाभिनभं चेति प्रत्ययसंनियोगेन नाभेर्नभभावः[3] नभ्ये तिष्ठतो नभ्यस्थे मध्यमे च फलके स्थापयेदित्यर्थः · अतोऽत्रानसोश्चक्राणि त्रिफलकानि भवन्ति तानि चाक्षस्य प्रान्तयोरेव धुरिकास्थानीययोः प्रवेश्यन्ते एवं च द्वेऽईषे प्रागायतेऽएकोऽक्षः अक्षस्य पुरस्तात्पश्चाच्चैकैका कूबरी विष्कम्भिकापरपर्याया उद्योर्विधा-

१) ? deest AB. २) ? °नुद्वृ° AB. ३) See पाणिनि° ५.१.२. वार्त्ति° ५-७.